

Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2022. Szerk. Kiszl Péter, Németh Katalin. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet. 2023. 209–224.

A PÉNZÜGYI KULTÚRA KÖNYVTÁRI FEJLESZTÉSÉNEK MAGYARORSZÁGI PARTNERHÁLÓZATA: HELYZETKÉP ÉS LEHETŐSÉGEK

KISZL PÉTER

ELTE BTK KITI, intézetigazgató egyetemi docens

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

A könyvtárak közösségi és oktatási térként azonosított funkciói feltételezik az állampolgárok lehető legszélesebb körét elérő pénzügyi edukációt. A rendszerváltás időszakában ígéretes üzleti információszolgáltatási kezdeményezések indultak Magyarországon, amelyek azonban hosszú távon nem bizonyultak életképesnek. A hazai könyvtárakban napjainkban ezért vagy nem létezik, vagy gyerekcipőben jár a pénzügyi kultúra fejlesztése. A lakosság pénzügyi műveltségének javítására ható Okosan a pénzzel! országos stratégia és programkörnyezete nem számol a bibliotékákkal, ahogy deklarálta a közoktatás sem.

Az Organisation for Economic Co-operation and Development International Network on Financial Education (OECD/INFE) kompetenciakeretrendszerének, majd az American Library Association (ALA), illetve a New York Public Library (NYPL) követendő program példáinak elemzése után azonosítjuk, hogy mely, a területen aktív magyarországi szereplők bevonása teremthetné meg a könyvtárak pénzügyi fogyasztóvédelmet támogató működését, illetve az innovatív feladatellátás megvalósításának alapvető kritériumrendszerét. További kutatási kérdésként merül fel azoknak a kompetenciáknak a meghatározása, amelyekkel a könyvtárosoknak rendelkezniük kell a személyes pénzügyeket fókuszba helyező használati szolgáltatások bevezetéséhez és működtetéséhez. A tanulmány rávilágít az új Nemzeti Alaptantervnek megfelelően kialakított kerettantervekhez történő kapcsolódásra, a felsőoktatási törekvésekre, ezáltal a vállalkozásfejlesztés, valamint a start-upok támogatásának formáira is.

Bevezetés

Nemzetközi trendek bizonyítják, hogy az élethosszig tartó tanulás természetes színtere a könyvtár, manapság gyakran e-learning megoldásokkal.¹ A könyvtáraknak a társadalom valamennyi rétege számára ingyenesen elérhető oktatástámogató és szociális funkciója a pandémia idején jelentősen megerősödött.² A könyvtárak a nem formális edukációs tevékenységük keretében képesek hatékonyan támogatni a nemzetgazdaságot.³ A könyvtárak köznevelést és felsőoktatást, de a szülői minták és a háztartási együttélés révén a családokat is segítő, a pénzügyi sérülékenység csökkentésével az esélyegyenlőséget

és a fenntartható fejlődést középpontba helyező ernyőszerepének ki kell terjednie a lakosság lehető legszélesebb körének (digitális) pénzügyi edukációjára.⁴ Erre azután magabiztosan tervezhetők a vállalkozásfejlesztési akciók, beleértve a startupok alapításának katalizálását.⁵ Az állandó változások és gyakori válságok hatására – a szolgáltatások egyre összetettebbé válásával párhuzamosan – a közgyűjtemények (könyvtárak, levéltárak és múzeumok) is idomultak a piacgazdasági környezetben történő működéshez.⁶ Mindez jelentős, mostanáig is formálódó szemléletváltást és új szakmai megoldásokat követel meg a globális recesszió, a versenytársak és az okoseszközök szorításában lévő intézményegyüttéstől,⁷ a felkészült munkaerőutánpótlás biztosítása végett pedig a folyamatosan korszerűsödő felsőfokú könyvtárosképzéstől is.⁸ Tanulmányunkban a pénzügyi kultúra és a pénzügyi műveltség fogalmakat szinonimaként használjuk.⁹ Közleményünk nem előzmény nélküli, a VKKV sorozatában megjelent *Pénzügyi kultúra, vállalkozásfejlesztés, képzés: a könyvtár mint a gazdasági fejlődés egyik záloga* című dolgozatunk¹⁰ szerves folytatásának tekinthető.

OECD/INFE

Az Organisation for Economic Co-operation and Development International Network on Financial Education (OECD/INFE) 130 tagországával a pénzügyi műveltséget támogató legnagyobb szervezet, a pénzügyi képzések igazodási pontja. Meghatározásában a pénzügyi műveltség (financial literacy): „*A pénzügyi tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és magatartásformák kombinációja, amelyek szükségesek a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez.*”¹¹ Az OECD/INFE pénzügyi oktatás (financial education) definíciója: „*Az a folyamat, amelynek során a pénzügyi fogyasztók/befektetők javítják a pénzügyi termékek, fogalmak és kockázatok megértését, a tájékoztatás, az oktatás és/vagy objektív tanácsadás révén olyan készségeket és önbizalmat fejlesztenek ki, amelyek hatására jobban megismerik a pénzügyi kockázatokat és lehetőségeket, megalapozott döntéseket tudnak hozni, felismerik, hová fordulhatnak segítségért, és egyéb hatékony intézkedéseket képesek tenni a pénzügyi jólétük javítása érdekében.*”¹²

Több kompetencia keretrendszer létrehozása is fűződik az OECD-hez – a fiatalokat, a felnőttkorú lakosságot és a vállalkozásokat egyaránt fókuszba helyezve. Az OECD/INFE 2022 januárjában az Európai Bizottsággal közösen jelentette meg a *Financial competence framework for adults in the European Union* című, valamennyi tagállam nyelvén elérhető szakértői dokumentumcsomagot,¹³ mely a kompetencia keretet és a kísérő indoklást is magában foglalva a legfrissebb kompetenciakutatási eredményeket közvetíti: „*A keretrendszer elősegíti a felnőttek pénzügyi kompetenciáinak közös megértését, amelyekre a személyes pénzügyekkel kapcsolatos megalapozott döntések meghozatalához szükségük van. Támogatja az uniós tagállamok, oktatási intézmények, az ipar és az egyének által kidolgozandó közpolitikákat, pénzügyi ismeretekkel kapcsolatos programokat és oktatási anyagokat. Támogatja továbbá a bevált gyakorlatok cseréjét a politikai döntéshozók és az érdekelt felek között az EU-n belül.*”¹⁴

A PÉNZÜGYI KULTÚRA KÖNYVTÁRI FEJLESZTÉSÉNEK MAGYARORSZÁGI...

A keretrendszer kizárólag a személyes pénzügyekre összpontosít, építve és kiegészítve a következőkre:

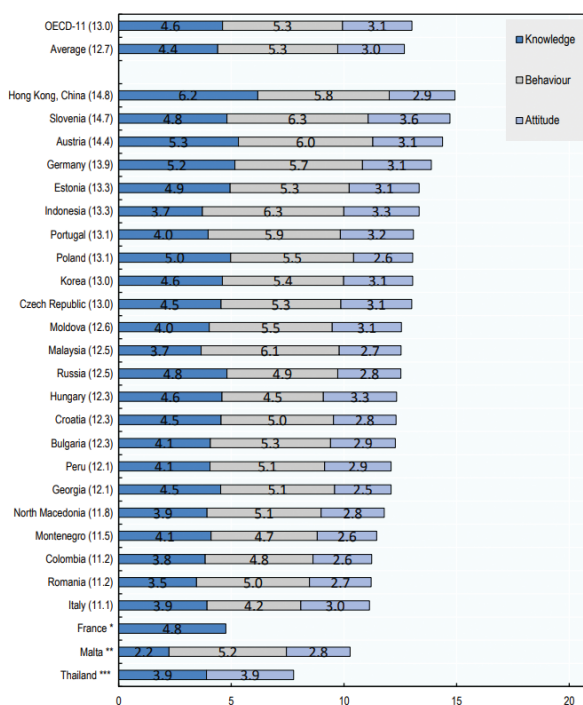
1. European Digital Competence Framework for Citizens (DigComp);¹⁵
2. Entrepreneurship Competence Framework (EntreComp);¹⁶
3. OECD/INFE Core Competencies Framework on financial literacy for MSMEs;¹⁷

továbbá:

4. G20/OECD-INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy for Adults (aged 18+);¹⁸
5. OECD/INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy for Youth (aged 15 to 18).¹⁹

Az EU/OECD-INFE pénzügyi kompetenciakeret (financial competence framework) négy csoportba (content areas) sorolja a kompetenciákat:

1. Money and transactions (pénz és tranzakciók);
2. Planning and managing finances (pénzügyek tervezése és kezelése);
3. Risk and reward (kockázat és haszon);
4. Financial landscape (pénzügyi környezet).²⁰

1. ábra: A felnőtt lakosság pénzügyi műveltségét vizsgáló 2020-as OECD/INFE felmérés eredményeinek összefoglalása²²

Elemzésünk szempontjából mindez igen lényeges, hiszen az OECD/INFE a könyvtári edukáció terén is kijelöli a fejlesztendő területeket. Így a felnőtt korosztályt monitorozó 2020-as nemzetközi felmérés²¹ pénzügyi műveltséget három dimenzióban (pénzügyi ismeretek, pénzügyi magatartás és pénzügyi attitűd) értékelő országonkénti pontszámai is orientálók lehetnek (1. ábra).

Nemzetközi könyvtári programok

A pénzügyi műveltséggel kapcsolatos ismeretek elsősorban nem iskolarendszerű oktatásából a könyvtárak világszerte többféle módon veszik ki a részüket. Napjainkban főként az információs műveltség fejlesztése, az esélyegyenlőség biztosítása kerül a kutatások és a projektek homlokterébe, különös tekintettel az ENSZ fenntarthatósági fejlődési céljainak (UN SDGs) könyvtári adaptációira.²³ Gazdag szakirodalom foglalkozik a pénzügyi kultúra fejlesztésének könyvtári aspektusaival. Friss összefoglalónk a nemzetközi szakirodalmi elemzés alapján vizsgálja az elmúlt évtized pénzügyi kultúra fejlesztésének terén elért könyvtári eredményeit,²⁴ valamint lefekteti a pénzügyi műveltség könyvtári fejlesztésének külföldi jó gyakorlatokból eredeztetett keretrendszerét.²⁵ További kurrens tanulmányok elemzik a nemzeti stratégiákat,²⁶ a szolgáltatásokat,²⁷ de önálló szakfolyóirat, a *Journal of Business & Finance Librarianship* is megjelenik az üzlet és a könyvtárak vonatkozásában.²⁸ A programok a pénzügyi tudatosság fejlesztésének két célcsoportjára koncentrálnak: egyrészt a könyvtárhasználókra, másrészt pedig a könyvtárosokra (képzők képzése). Közülük az American Library Association (ALA) és a New York Public Library (NYPL) mintaértékű törekvéseit emeljük ki.

ALA

Az *American Library Association* több külső együttműködő szervezet bevonásával, de kiemelten a *Financial Industry Regulatory Authority* (FINRA) partnerségével komplex programot kínál a pénzügyi kultúra könyvtári eszköztárral történő fejlesztésére. 2014-ben jelent meg a *Financial Literacy Education in Libraries: Guidelines and Best Practices for Service* című útmutató.²⁹ Az ALA *Reference and User Services Association* (RUSA) *Financial Literacy Interest Group* (FLIG) blogja naprakész ismereteket közvetít a témakörben.³⁰ A *Financial Literacy in Public Libraries: A Guide for Building Collections* LibGuide forrásokat (könyvek, websitók, adatbázisok) gyűjt és a könyvtárosoknak professzionális szakmai háttértámogatást biztosít.³¹ Ugyancsak a FINRA Foundation szakmai és anyagi közreműködésében futó *Smart investing@your library* program elemei:³²

1. Program design (programtervezés);
2. Model programs (mintaprojektek);
3. Reliable content (tartalommenedzsment);
4. Staff training (képzők képzése/továbbképzés);
5. Grants (finanszírozás/pályázatok);
6. *Thinking Money for Kids* (gyermekek pénzügyi nevelése).³³

A Financial Literacy in Public Libraries LibGuide-ban (könyvtári dokumentumok – állománygyarapítás) és a Smart investing@your library (használóknak nyújtott képzések) felsorolt tématerületeket az 1. táblázatban hasonlítjuk össze.

1. táblázat

Az ALA financial literacy tématerületeinek összehasonlítása a könyvtári gyűjtemények és a könyvtárhasználói képzések vetületében³⁴

Financial Literacy in Public Libraries LibGuide (sources)	Smart Investing@Your Library (trainings)
Banking	Banking services and saving
Budgeting	Basic budgeting and record keeping
Consumer Protection and Fraud Prevention	Children and money
Credit and Debt	Community services for those facing financial hardship
<i>Estate Planning</i>	Consumer credit
<i>Family Finance</i>	Consumer protection and fraud
Financial Literacy for Children	Financing college
Financing College	Homebuying
<i>General Personal Financial Management</i>	Income taxes
<i>Identity Theft</i>	Insurance fundamentals
Insurance	Investing
Investing	Retirement planning
Managing Financial Hardship	<i>Selecting financial professionals</i>
Real Estate	
Retirement	
Saving and Spending	
Taxes	
<i>Teen Finance</i>	

NYPL

A pénzügyi műveltség fejlesztésével foglalkozó programokhoz kapcsolódó tananyagok, weblapgyűjtemények, tantervek kialakításának folyamata nem feltétlenül hárul minden egyes könyvtárra. A *New York Public Library* például felvállalta ezt a feladatot és sok könyvtár követheti, illetve profitálhat az általuk létrehozott *Money Matters Pro* honlapból,³⁵ ahogy használóik a *Money Matters* felületből.³⁶ Utóbbi felépítése:

1. Events – Classes & Programs (események – képzések és programok);
2. Financial, Credit, and Medicare Counseling (pénzügyi, hitel és egészségbiztosítási tanácsadás);
3. Financial Resources from Home (pénzügyi források otthonról);
4. Military Money Matters (katonai pénzügyek);
5. Financial Databases and Books (pénzügyi adatbázisok és könyvek);
6. Money Matters Pro – Financial Training for Library Staff (pénzügyi képzés könyvtárosoknak);
7. Income Tax Help (személyi jövedelemadó segítségnyújtás);
8. Coronavirus – Personal Financies (pénzügyek a pandémia idején).

New York közkönyvtári projektjénél is tetten érhetők az elkötelezett vezetők és kollégák, illetve az olyan partnerek, akik felismerték a könyvtárral történő együttműködés kölcsönös előnyeit.³⁷ Ugyanez tükröződik a vállalkozásfejlesztésre, azon belül is a start-upok alapítását ösztönző, helyi lakosok számára nyitott *New York StartUP! Business Plan Competition*³⁸ – *Wells Fargo* által szponzorált – akciójára, melynek versenyt segítő workshopjai:

1. Business Planning & Research (üzleti tervezés és információkutatás);
2. Developing Your Marketing Plan (marketingerv kidolgozása);
3. Developing Financial Statements (pénzügyi kimutatások kidolgozása);
4. Pitching Your Plan (a projektterv bemutatása).

Európából a *British Library Business & IP Centre* gazdaságfejlesztési szolgáltatásrendszere érdemelne behatóbb ismertetést.³⁹ Hangsúlyozzuk, hogy a vállalkozásokat támogató programok csak a személyes pénzügyeik terén tudatos célcsoport számára lehetnek igazán hatékonyak. A gazdaságfejlesztésben egymásra épülő tevékenységek összegezve:

1. a digitális műveltség fejlesztése;
2. a pénzügyi kultúra fejlesztése;
3. a vállalkozásindítás támogatása, vállalkozásfejlesztés.⁴⁰

Hazai helyzetkép

A Magyar Kormány 2017-re alkotta meg és fogadta el a Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiáját, amely elsődleges célcsoportként az iskolarendszerben, azon belül is a közoktatásban tanulókat jelölte meg.⁴¹ Nemcsak egy szakértői dokumentumban, hanem egy komplex, az *Okosan a pénzzel!* programcímet viselő portál⁴² közvetítésével is tanulmányozható: megvalósulása, a gyakorlati kezdeményezések, események, projektek stb. naprakészen nyomon követhetők, katalizátora a Nemzeti pénzügyi tudatosság munkacsoport.

A programhoz letölthetők a 2018–2019 és a 2020–2022 közötti időszakokra kidolgozott cselekvési tervek, valamint a hírek mellett az oktatási anyagok, a pályázatok,

a fogyasztóvédelem és a versenyek/játékok menüpontok képezik a tartalom gerincét. A pénzügyi kultúra fejlesztését azonban az országos stratégia előtt is már több civil szervezet segítette, és segíti ma is. Közülük kiemelkedik az 1992 óta megszakítás nélkül tevékenykedő *OTP Fáy András Alapítvány*,⁴³ illetve a 2008-ban életre hívott *Pénzügyi Alapítvány*.⁴⁴ A Magyar Nemzeti Bank fogyasztóvédelmi vállalásának gyümölcse a *Pénzügyi Navigátor* tájékoztatási rendszer.⁴⁵ A kereskedelmi bankok a társadalmi felelősségvállalás keretében digitális formában, játékosan is fejlesztik a fiatalok pénzügyi képességeit, erre példa a *K&H Vigyázz, késsz, pénz!* pénzügyi vetélkedője.⁴⁶ A közoktatásban a pénzügyi tudatosság javítására fókuszáló törekvések biztatóak, az új *Nemzeti Alaptanterv* is lehetőséget ad az innovációkra.⁴⁷ Igaz, jellemzően választható jelleggel, az egyes iskolatípusra, pedagógiai szakaszra, tantárgyra vagy sajátos köznevelési feladat teljesítéséhez részben jelennek meg a következő tantervek:

- Gazdasági és pénzügyi kultúra I. (7–8. évfolyam);
- Gazdasági és pénzügyi kultúra II. (9–10. évfolyam);
- Vállalkozzunk I. (7–8. évfolyam);
- Vállalkozzunk II. (9–10. évfolyam);
- Munkapiac (9–10. évfolyam);
- Etikus vállalkozói ismeretek (11–12. évfolyam);
- Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek (11–12. évfolyam).⁴⁸

A Nemzeti Alaptantervben fejlesztési területként – nevelési célként azonban deklaráltan megjelenik a gazdasági és pénzügyi nevelés: „*A felnövekvő nemzedéknek hasznosítható ismeretekkel kell rendelkeznie a világgazdaság, a nemzetgazdaság, a vállalkozások és a háztartások életét meghatározó gazdasági-pénzügyi intézményekről és folyamatokról. Cél, hogy a tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékkeremtő munka, a javakkal való észszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljait, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát. Ennek érdekében a köznevelési intézmény biztosítja a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.*”⁴⁹ További fontos elem számunkra, hogy „*a pedagógus az aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszi iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert).*”⁵⁰

A felsőoktatásban – a nem gazdasági irányultságú – szakok tantervében kevéssé érhetőek tetten a pénzügyi ismereteket terjesztő tárgyak, inkább választható, ún. szabad kreditként jelennek meg, emellett örövendetesen egyre jobban szaporodnak a vállalkozásfejlesztési kezdeményezések is. Közülük a *Magyarország Digitális Startup Stratégiájának* (DSS)⁵¹ részeként a 12 modulból álló *Hungarian Startup University Program* (HSUP) a legjelentősebb:⁵²

I. félév

1. Mi az innováció? Mi az, hogy startup?
2. Ötletvalidáció – honnan tudom, hogy elég jó az ötletem?
3. Üzleti és pénzügyi tervezés;
4. Piactalépés;
5. A szellemi tulajdon védelme;
6. Felkészülés a befektetésre;
7. Pitch – az ötlet bemutatása;

II. félév

1. Ötletek és lehetőségek;
2. Vállalkozás indítása;
3. Vállalkozás finanszírozása;
4. Befektetési lehetőségek;
5. Nemzetközi piacra lépés és skálázás.

Magyarországi könyvtári lehetőségek

Magyarországon a rendszerváltás utáni biztató indulás – jó példa rá a *Vállalkozói Információs Projekt*, VIP – után a megtorpanás és elszigetelődés évei következtek.⁵³ Az országos könyvtári stratégiák és a megvalósításukhoz rendelt programok – a közelmúltból úm. *Az én könyvtáram*, a *Cselekvő közösségek*, az *Országos Könyvtári Napok*, az *Internet Fiesta* – egyáltalán nem, vagy csak érintőlegesen karolták fel a pénzügyi műveltség és az üzleti információ témakörét. A képzőintézmények közül is az *Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtár- és Információtudományi Intézete* kezeli megszakítás nélkül, több mint egy évtizede prioritásként a pénzügyi ismeretek, a pénzügyi tudatosság, a vállalkozásfejlesztés témakörének oktatását-kutatását,⁵⁴ továbbképzés pedig nem érhető el a témában.⁵⁵

A pénzügyi kultúra fejlesztésének könyvtári eszközökkel történő támogatásában kulcselem a könyvtárosok kompetenciafejlesztése. Figyelemmel a USA *National Impact of Library Public Programs Assessment* (NILPPA) eredményeire,⁵⁶ megítélésünk szerint a következő kompetenciák feltétlenül szükségesek a hatékony könyvtárosi munkához. Nemzetgazdaságot közvetlenül fejlesztő, egymásra épülő (kemény) kompetenciák: (1) digitális műveltség, (2) pénzügyi műveltség, (3) üzleti/vállalkozói kompetenciák. Járulékos (puha) közvetett könyvtár- és információtudományi kompetenciák: (1) forrásismereti, (2) keresési, (3) együttműködési (használókkal és külső partnerekkel), (4) forrásszerzési, (5) tanulási (life long learning), (6) időgazdálkodási, (7) etikai, (8) adaptációs (programszervezői), (9) alkalmazkodási (konfliktuskezelési) kompetenciák.⁵⁷

2022 kora nyarán – a *Smart investing@your library* tudásbázisát alapul véve – kérdőíves felmérést végeztünk a magyarországi aktív könyvtárosok körében.⁵⁸ A válaszokból a hazai sajátosságokat figyelembe véve tudományos megalapozottsággal kijelöljük

a szükséges könyvtári fejlesztési igényeket, de feltárjuk az innovációk gátjait is. Előzetesen a magyarországi alkalmazás során leginkább felhasználható Smart investing@your library projektelemekre hívjuk fel a figyelmet:

- a pénzügyi kultúra fejlesztésének témájában kimondottan a könyvtárosokra szabottan felépített online továbbképzési tanfolyamokra (Online Courses⁵⁹);
- a szolgáltatások kialakítása és működtetése érdekében külső együttműködő partnerek felkutatására és megnyerésére vonatkozó útmutatóra (Building Partnerships⁶⁰);
- az amerikai könyvtárakban már bevált 16 modellprogram hazai adaptációjára (Model Programs⁶¹);
- a személyes pénzügyekkel kapcsolatos tudatosabb gyűjteményszervezésre (Collection Management for Personal Finance and Investing Resources⁶²);
- a pénzügyi műveltségre koncentráló marketingtevékenységre (Marketing⁶³);
- kizárólag a gyermekeket célzó kezdeményezések (Thinking Money for Kids utazókiállításból a Covid-19 hatására kifejlesztett applikáció,⁶⁴ gyarapítási útmutató,⁶⁵ programötletek gyűjteménye⁶⁶).

A kutatási adatok még zajló feldolgozása is megerősíti: nem megkerülhető, hogy a társadalom valamennyi rétegét elérő, fizikailag minden településen és távhasználattal folyamatosan igénybevehető könyvtárak Magyarországon is befogadói legyenek a pénzügyi és az erre épülő vállalkozásfejlesztési nem formális képzéseknek. Ennek könyvtártípusonként szegmentáltan értelmezett feltételei:

- az ágazati irányítás országos hatókörű stratégiájában történő megjelenés, összhangban a *Digitális Jólét Programmal* (DJP) és *Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájával* (DOS),⁶⁷ a pénzügyi tudatosság nemzeti stratégiájában lefektetett elvekkel, illetve a fogyasztóvédelmi, a kulturális stb. stratégiai célkitűzésekkel;
- központi módszertani támogatás a nemzetközi jó gyakorlatok alapján (később megnevezett szakmai szervezetek és/vagy Könyvtári Intézet);
- külső szakmai és pénzügyi támogató partnerek bevonása (ld. alább);
- a könyvtári szektor képviselőinek szemléletváltása (komplex, szétszóró elem: feltétele többek között a bérrendezés, a vonzó pályorientáció, a szervezeti kultúra fejlesztése, a kiégés megakadályozása stb.);
- a finanszírozás megteremtése (akár állami, akár civil, akár versenypiaci vagy mindezek kombinációjával értelmezett pályázati források);
- a könyvtárosképzés (egyetemek) és a továbbképzés (Könyvtári Intézet) folyamatos modernizálása külső partneri együttműködéssel.

Magyarországon mindezt az Okosan a pénzzel! nemzeti stratégiához illeszkedve, a Nemzeti pénzügyi tudatosság munkacsoporttal együttműködési lehetőségeket felkutatva szükséges elvégezni:

- *Állami Számvevőszék (ÁSZ);*
- *Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI), jogutód: Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) és Belügyminisztérium (BM);*
- *Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM), jogutód: Technológiai és Ipari Minisztérium;*
- *Központi Statisztikai Hivatal (KSH);*
- *Magyar Államkincstár (MÁK);*
- *Magyar Nemzeti Bank (MNB);*
- *Nemzeti Vagyonért Felelős Tárca Nélküli Miniszter (NVTNM), 2022. május 24-től megszűnt;*
- *Pénzügyminisztérium (PM).*

2. táblázat

A pénzügyi kultúra fejlesztésének stratégiai szereplői⁸

jogalkotó szervezetek	kormányzati döntéshozók (kormány, oktatási minisztérium, gazdasági minisztérium, pénzügyminisztérium, ifjúsági ügyekkel foglalkozó minisztérium stb.) törvényhozó (országgyűlés) jegybank helyi önkormányzatok
érintett egyéb közigazgatási szervezetek	fogyasztóvédelmi hatóságok, versenyhivatalok, adóhivatalok stb.
ellenőrző szervezetek	számvevőszék, kormányzati ellenőrző szerv, EU-támogatásokat ellenőrző intézmények stb.
pénzügyiaci forprofit szereplők	hitelintézetek, pénzügyi vállalkozások, biztosítók, tőzsdék
nem pénzügyiaci, de pénzügyi edukációval foglalkozó forprofit szereplők	azok a szervezetek, amelyek fő tevékenysége a pénzügyi kultúra fejlesztése, edukáció
nonprofit, pénzügyi intézményekhez kötődő szereplők	szövetségek (bankszövetség, biztosítók szövetsége stb.), alapítványok stb.
nonprofit, pénzügyi intézményekhez nem kötődő szereplők	oktatási intézmények, (hazai és nemzetközi) szakmai szövetségek, civil szervezetek, civil szövetségek, kutatóintézetek, szakszervezetek, művelődési házak stb.
edukációval foglalkozó személyek	pedagógusok, trénerok, oktatók
pénzügyi kultúra fejlesztésének célcsoportjai	egyének, háztartások, lakossági csoportok (ismeretek, attitűd, sérülékenység, szociodemográfiai ismérvek stb. alapján kialakított csoportok, például tanulók, idősek, munkanélküliek, alacsony jövedelműek), vállalkozók

A felsoroltakon kívül a kereskedelmi bankok (pl. K&H) és alapítványaik (pl. OTP Fáy András Alapítvány), a kamarai hálózat (pl. *Magyar Kereskedelmi és Iparkamara*), egyéb pénzügyi közvetítő intézmények (pl. biztosítók), szakmai szervezetek (pl. *Magyar Bankszövetség*), a civil szektor (pl. *Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület*), országos rendezvények (pl. PÉNZ7) is potenciális partnerjelöltek lehetnek a könyvtárak számára. Ahogy az Amerikai Egyesült Államokban az ALA, Magyarországon a *Magyar Könyvtárosok Egyesülete* (MKE), valamint az *Informatikai és Könyvtári Szövetség* (IKSZ) lehetne a kezdeményezések motorja, a felsőoktatási célok elérését pedig az *Egyetemi Könyvtár-igazgatók Kollégiuma* (EKK) koordinálhatná. Igazolva látjuk, hogy „... a pénzügyi kultúra fejlesztése egy sokszereplős folyamat.”⁶⁹ Ebben a folyamatban azonban deklaráltan nem vesz részt a magyarországi könyvtári rendszer, így nem meglepő, hogy az ÁSZ szakértői által összeállított 2. táblázatban szemléltetett „érintetti háló” tagjai között, s a nemzeti stratégiában sem. Ennek megváltoztatására törekszünk, hiszen a könyvtárosok ugyan nem közzgazdászok, de képesek:

- kapcsolatok teremtésére más, külső szolgáltatásokkal;
- az erősségek összekapcsolása érdekében együttműködésre külső szervezetekkel;
- közös projektek bonyolítására;
- megbízható, hiteles helyként helyszín és infrastruktúra biztosítására;
- szociális funkciójuk keretében ingyenes és esélyegyenlőséget megteremtő (felzárkóztató) közösségi tevékenységek működtetésére;
- az élethosszig tartó tanulásra.

A pénzügyi edukáció tehát egy lehetséges kiút a szakma megtépázott társadalmi elismertsége és hasznossága, fenntartói reputációjának helyreállítása érdekében (is).

*

Készült a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, valamint a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával.

Jegyzetek és irodalom

1. ABUMANDOUR, El-Shaimaa Talaat: Public libraries’ role in supporting e-learning and spreading lifelong education: a case study. = *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, Vol. 14. No. 2. 2021. 178–217. p. Forrás: <https://doi.org/10.1108/JRIT-06-2019-0063> [2022. november 10.]
2. ALA: The State of America’s Libraries 2022: A Report from the American Library Association. Forrás: <https://www.ala.org/news/state-americas-libraries-report-2022> [2022. november 10.]
3. KISZL Péter: Financial and business accelerator: collaborative, non-formal educational library programs for sustainable economy. In: INTED2021 Proceedings. Gómez Chova,

- Luis – López Martínez, Agustín – Candel Torres, Ignacio (Eds.): Valencia, IATED, 2021. 7124–7132. p. Forrás: <https://doi.org/10.21125/inted.2021.1419> [2022. november 10.]
4. SMITH, Catherine Arnott – ESCHENFELDER, Kristin: Public Libraries in an age of financial complexity: Toward enhancing community financial literacy. = *The Library Quarterly*, Vol. 83. No. 4. 2013. 299–320. p. Forrás: <https://doi.org/10.1086/671912> [2022. november 10.]
 5. RESTIVO, Lauren: Why startups need libraries (and librarians). = *The Serials Librarian*, Vol. 67. No. 1. 2014. 31–37. p. Forrás: <https://doi.org/10.1080/0361526X.2014.915610> [2022. november 10.]
 6. JONES, Sara: Optimizing public library resources in a post COVID-19 world. = *Journal of Library Administration*, Vol. 60. No. 8. 2020. 951–957. p. Forrás: <https://doi.org/10.1080/01930826.2020.1820281> [2022. november 10.]
 7. SMITH, Mark: Top ten challenges facing public libraries. = *Public Library Quarterly*, Vol. 38. No. 3. 2019. 241–247. p. Forrás: <https://doi.org/10.1080/01616846.2019.1608617> [2022. november 10.] és LEORKE, Dale – WYATT, Danielle – MCQUIRE, Scott: More than just a library: Public libraries in the ‘smart city’. = *City, Culture and Society*, Vol. 15. 2018. 37–44. p. Forrás: <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2018.05.002> [2022. november 10.]
 8. WYMAN, Andrea – IMAMVERDIYEV, Mushvig: Global trends and transformations in library science education. = *Information and Learning Sciences*, Vol. 119. No. 3–4. 2018. 215–225. p. Forrás: <https://doi.org/10.1108/ILS-11-2017-0110> [2022. november 10.]
 9. „... a magyar pénzügyi nyelvezetben a pénzügyi kultúra kifejezés vált használatossá mind a pénzügyi kultúra (financial culture), mind a pénzügyi műveltség (financial literacy) esetében.” Forrás: CSORBA László: Pénzügyi kultúra és pénzügyi műveltség, a pénzügyi magatartás meghatározó tényezői. = *Pénzügyi Szemle*, 65. évf. 1. sz. 2020. 68. p. Forrás: https://doi.org/10.35551/PSZ_2020_1_6 [2022. november 10.]
 10. KISZL Péter: Pénzügyi kultúra, vállalkozásfejlesztés, képzés: a könyvtár mint a gazdasági fejlődés egyik záloga. In: Kiszl Péter – Csík Tibor (szerk.): *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2018*. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2018. 91–101. p. Forrás: <https://doi.org/10.21862/vkkv2018.91> [2022. november 10.]
 11. “A combination of financial awareness, knowledge, skills, attitudes and behaviours necessary to make sound financial decisions and ultimately achieve individual financial well-being.” Forrás: OECD: Recommendation of the Council on Financial Literacy, OECD/LEGAL/0461, 2020. 6. p. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461> [2022. november 10.]
 12. “The process by which financial consumers/investors improve their understanding of financial products, concepts and risks and, through information, instruction and/or objective advice, develop the skills and confidence to become more aware of financial risks and opportunities, to make informed choices, to know where to go for help, and to take other effective actions to improve their financial well-being.” Forrás: OECD: Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness, 2005. 4. p. Forrás: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/35108560.pdf> [2022. november 10.]

13. OECD: Financial competence framework for adults in the European Union. 11 January 2022. <https://www.oecd.org/finance/financial-competence-framework-for-adults-in-the-european-union.htm> [2022. november 10.]
14. “The framework promotes a shared understanding of the financial competences adults need to make sound decisions on personal finance. It supports public policies, financial literacy programmes and educational materials to be developed by EU Member States, educational institutions, industry and individuals. It also supports the exchange of good practices by policy makers and stakeholders within the EU.” European Union/OECD, Financial competence framework for adults in the European Union, 2022. Forrás: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/financial-competence-framework-for-adults-in-the-european-union.htm> [2022. november 10.]
15. European Commission: DigComp. Forrás: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/dig-comp_en [2022. november 10.]
16. European Commission: The European Entrepreneurship Competence Framework (EntreComp). Forrás: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en> [2022. november 10.]
17. OECD: OECD/INFE Core competencies framework on financial literacy for MSMEs, 2018. Forrás: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-core-competencies-framework-on-financial-literacy-for-MSMEs.pdf> [2022. november 10.]
18. OECD: G20/OECD INFE Core competencies framework on financial literacy for adults. Forrás: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Adults.pdf> [2022. november 10.]
19. OECD: OECD/INFE Core competencies framework on financial literacy for youth, 2015. Forrás: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf> [2022. november 10.]
20. European Union/OECD: Financial competence framework for adults in the European Union, Excel data, 2022. Forrás: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/EU-OECD-Financial-Competency-Framework-for-Adults-Excel.xlsx> [2022. november 10.]
21. OECD: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020. Forrás: <https://www.oecd.org/finance/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf> [2022. november 10.]
22. OECD: OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020. 16. p.
23. IFLA: Libraries and the Sustainable Development Goals: A Storytelling Manual, 2018. Forrás: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdg-storytelling-manual.pdf> [2022. november 10.]
24. KISZL Péter – WINKLER Bea: Libraries and financial literacy. = Reference Services Review, 2022. Forrás: <https://doi.org/10.1108/RSR-01-2022-0005> [2022. november 10.]
25. KISZL Péter – WINKLER Bea: Könyvtárak és a pénzügyi kultúra 1. rész. Keretrendszer. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 69. évf. 7. sz. 2022. 342–357. p. Forrás: <https://doi.org/10.3311/tmt.13186> [2022. november 10.]
26. FAULKNER, Ash E.: Financial literacy around the world: What we can learn from the national strategies and contexts of the top ten most financially literate nations. = The Reference Librarian, Vol. 63. No. 1–2. 2022. 1–28. p. Forrás: <https://doi.org/10.1080/02763877.2021.2009955> [2022. november 10.]

27. FAULKNER, Ash E.: Financial literacy resources in US public libraries: website analysis. = Reference Services Review, 2022. Forrás: <https://doi.org/10.1108/RSR-02-2022-0008> [2022. november 10.]
28. Journal of Business & Finance Librarianship: Forrás: <https://www.tandfonline.com/journals/wbf20> [2022. november 10.]
29. ALA: Financial Literacy Education in Libraries: Guidelines and Best Practices for Service has been created by a working team drawn from the Business Reference and Services Section (BRASS) of RUSA, under the direction of an advisory group of experts in financial literacy, 2014. Forrás: http://www.ala.org/rusa/sites/ala.org.rusa/files/content/FLEGuidelines_Final_September_2014.pdf [2022. november 10.]
30. ALA: Programming Librarian. A website of the American Library Association Public Programs Office. Forrás: https://programminglibrarian.org/blogs?library_type=All&topic=1852&target_audience=All [2022. november 10.]
31. ALA: Financial Literacy in Public Libraries: A Guide for Building Collections. Forrás: <https://libguides.ala.org/finra-ore/personalfinance> [2022. november 10.]
32. ALA: Smart Investing@Your Library. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org> [2022. november 10.]
33. ALA: Thinking Money for Kids. Forrás: <https://tm4k.ala.org> [2022. november 10.]
34. A táblázatot a szerző készítette.
35. New York Public Library: Money Matters Pro. Forrás: <https://sites.google.com/a/nypl.org/money-matters/home> [2022. november 10.]
36. New York Public Library: Money Matters. Forrás: <https://www.nypl.org/help/getting-oriented/money-matters-flc> [2022. november 10.]
37. MCDONOUGH, Kristin: Money matters@NYPL: An invested staff is key. = College & Research Libraries News, Vol. 75. No. 4. 2014. 194–196. p. Forrás: <https://doi.org/10.5860/crln.75.4.9105> [2022. november 10.]
38. New York Public Library: New York StartUP! Business Plan Competition. Forrás: <https://sites.google.com/nypl.org/nystartupbizplancomp-/home> [2022. november 10.]
39. British Library: Business & IP Centre. Forrás: <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre> [2022. november 10.]
40. KISZL Péter: Fenntarthatóság és társadalmi hasznosság: gazdaságfejlesztés innovatív könyvtári eszközökkel. = Könyvtári Figyelő, 67. évf. 2. sz. 2021. 185–218. p. Forrás: https://epa.oszk.hu/00100/00143/00365/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2021_02_185-218.pdf [2022. november 10.]
41. TERTÁK Elemér: Pénzügyi oktatás a világban. = Gazdaság és Pénzügy, 9. évf. 1. sz. 2022. 20–49. p. Forrás: <https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.2> [2022. november 10.] és KOVÁCS Levente – PÁSZTOR Szabolcs: A pénzügyi kultúra az európai oktatásban. = Gazdaság és Pénzügy, 9. évf. 1. sz. 2022. 50–67. p. Forrás: <https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.3> [2022. november 10.]
42. Okosan a pénzzel! Forrás: <https://www.okosanapenzzel.hu> [2022. november 10.]
43. OTP Fáy András Alapítvány. Forrás: <https://www.otpfalapotvany.hu> [2022. november 10.]
44. Pénziránytű Alapítvány. Forrás: <https://penziranytu.hu> [2022. november 10.]
45. MNB: Pénzügyi Navigátor. Forrás: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem> [2022. november 10.]

46. K&H Vigyázz, kész, pénz! pénzügyi vetélkedő. Forrás: <https://www.kh-vigyazzkeszpenz.hu> [2022. november 10.]
47. KISZL Péter: Pénzügyekben tudatos generációk - könyvtári támogatással? A fiatalkori pénzügyi nevelés nemzetközi és hazai programkörnyezete. = Könyv és Nevelés, 22. évf. 3–4. sz. 2020. 7–35. p. Forrás: https://epa.oszk.hu/03300/03300/00032/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2020_3-4_007-035.pdf [2022. november 10.]
48. Oktatási Hivatal: Kerettantervek egyes iskolatípusra, pedagógiai szakaszra, tantárgyra, vagy sajátos köznevelési feladat teljesítéséhez. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_7_melleklet [2022. november 10.]
49. 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2012-110-20-22> [2022. november 10.]
50. Ua.
51. Digitális Jólét Program: DSS – Magyarország Digitális Startup Stratégiája. Forrás: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dss-magyarország-digitalis-startup-strategiaja> [2022. november 10.]
52. Digitális Jólét Program: Hungarian Startup University Program. Forrás: <https://hsup.nkfh.gov.hu> [2022. november 10.]
53. KISZL Péter: Hogyan tovább? Üzleti információszolgáltatás a magyarországi könyvtárakban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 51. évf. 9. sz. 2004. 371–378. p. Forrás: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/1578> [2022. november 10.]
54. KISZL Péter: Business – informatikus könyvtáros hallgatóknak. A vállalkozói, üzleti információ oktatása a felsőfokú könyvtárosképzésben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 51. évf. 11. sz. 2014. 484–494. p. Forrás: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/1656> [2022. november 10.] és KISZL Péter: Pénzügyi kultúra a könyvtár- és információtudományi képzésben. = Képzés és Gyakorlat, 20. évf. 1–2. sz. 2022. [megjelenés alatt]
55. OSZK Könyvtári Intézet: Képzési terv 2022. Forrás: https://ki.oszk.hu/sites/default/files/dokumentumtar/kepzesiterv_2022_honlapra_16.pdf [2022. november 10.]
56. SHEPPARD, Beverly [et al.]: National Impact of Library Public Programs Assessment: Phase 1, A White Paper on the Dimensions of Library Programs & the Skills and Training for Library Program Professionals, New Knowledge Publication #IML.074.207.07. Chicago, American Library Association & New Knowledge Organization, 2019. Forrás: https://nilppa.org/wp-content/uploads/2019/06/NILPPA_Phase-1-white-paper.pdf [2022. november 10.]
57. KISZL Péter: The financial literacy competency map of librarians. In: Gómez Chova, Luis – López Martínez, Agustín – Lees, Joanna (Eds.): EDULEARN22 Proceedings. Valencia, IATED, 2022. 6209–6218. p. Forrás: <https://doi.org/10.21125/edulearn.2022.1465> [2022. november 10.]
58. ELTE LIS: Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban – felmérés. 2022. május 26. Forrás: <http://elte-lis.blogspot.com/2022/05/penzugyi-kultura-fejlesztese.html> [2022. november 10.]
59. ALA: Smart investing@your library. Online courses. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/staff-training/on-line-self-paced-reference-course> [2022. november 10.]
60. ALA: Smart investing@your library. Building partnerships. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/building-partnerships> [2022. november 10.]

KISZL PÉTER

61. ALA: Smart investing@your library. Model programs. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/model-programs> [2022. november 10.]
62. ALA: Smart investing@your library. Manager tools. Collection management for personal finance and investing resources. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/staff-training/staff-training-toolkit/#collection> [2022. november 10.]
63. ALA: Smart investing@your library. Marketing. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/marketing> [2022. november 10.]
64. ALA: Thinking money for all kids. Forrás: <http://tm4k.ala.org> [2022. november 10.]
65. FINRA – ALA: Thinking money for all kids: diverse and inclusive reads to teach young people about money. Forrás: https://www.ala.org/tools/sites/ala.org.tools/files/content/TM4AK_booklet_WEB_030122.pdf [2022. november 10.]
66. ALA: Thinking money for kids program models. [Financial literacy program ideas for inspiration]. Forrás: <https://smartinvesting.ala.org/wp-content/uploads/2021/02/Thinking-Money-for-Kids-Program-Models.pdf> [2022. november 10.]
67. Digitális Jólét Program: DOS – Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája. Forrás: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dos-magyarorszag-digitalis-oktatasi-strategiaja> [2022. november 10.]
68. JAKOVÁC Katalin – NÉMETH Erzsébet: A pénzügyi kultúra nemzeti stratégiái: tapasztalatok és tanulságok. = Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, 5. évf. 1. sz. 2017. 201. p. Forrás: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/ppbmk/article/view/1893/1182> [2022. november 10.]
69. JAKOVÁC – NÉMETH: i. m. 200. p.

Kiszl Péter könyvtáros és közgazdász végzettségű habilitált egyetemi docens, az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének igazgatója, az Információtudományi, valamint a Könyvtártudományi Tanszék és a Könyvtártudományi Doktori Program vezetője, az informatikus könyvtáros BA, a könyvtár- és információtudomány MA szak felelőse. Kutatási területei: információ- és tudásmenedzsment, üzleti információ, pénzügyi kultúra és a könyvtárak, könyvtár- és információtudományi képzések fejlesztése. ORCID: 0000-0003-2992-295X